

Prof. dr. Snježana Dobrota
Sveučilište u Splitu / University of Split
Filozofski fakultet / Faculty of Philosophy
Dr. sc. Nikolina Matoš
Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb
Muzička akademija / Music Academy

UDK 371 + 78 : 373.3 (497.5)

Pregledni naučni članak

**STAVOVI UČITELJA I STUDENATA GLAZBE O OBILJEŽJIMA
GLAZBENOOBRAZOVNOGA SUSTAVA NA
OSNOVNOŠKOLSKOJ RAZINI U HRVATSKOJ¹**

**TEACHERS' AND MUSIC MAJORS' ATTITUDES TOWARDS THE
FEATURES OF THE MUSIC EDUCATION SYSTEM AT THE
ELEMENTARY SCHOOL LEVEL IN CROATIA²**

Sažetak

Profesionalno glazbeno obrazovanje u Hrvatskoj ostvaruje se u osnovnim i srednjim glazbenim školama te na studijima glazbe (European Music School Union Weimer Declaration Music Schools in Europe, 2010). U radu su ispitani stavovi učitelja i studenata glazbe o ključnim obilježjima glazbenoobrazovnog sustava na osnovnoškolskoj razini. Rezultati potvrđuju postojanje razlika u stavovima sudionika o pitanju provedbe prijemnog ispita, ali ne i optimalne dobi za upis u prvi razred glazbene škole. Nadalje, stavovi sudionika o statusu predmeta Zbor, Orkestar i Teorija glazbe, o satnici nastave solfeggia i instrumenta, o povezanosti nastave solfeggia i instrumenta te o razini stečenih kompetencija učenika po završetku osnovne glazbene škole ne razlikuju se s obzirom na spol, ali postoje razlike s obzirom na profesionalni status sudionika.

¹ Rad pod naslovom „Stavovi učitelja i studenata glazbe o obilježjima glazbenoobrazovnog sustava na osnovnoškolskoj razini u Hrvatskoj“ dio je istraživanja iz doktorske radnje Nikoline Matoš *Kurikulumski pristup oblikovanju profesionalnoga osnovnoga glazbenog obrazovanja* obranjene 2018. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pod mentorstvom dr. sc. Snježane Dobrote.

² The paper *Stavovi učitelja i studenata glazbe o obilježjima glazbenoobrazovnog sustava na osnovnoškolskoj razini u Hrvatskoj* (Teachers' and Music Majors' Attitudes towards the Features of the Music Education System at the Elementary School Level In Croatia) is a part of a research for the defense of doctoral thesis *Kurikulumski pristup oblikovanju profesionalnoga osnovnoga glazbenog obrazovanja* (A Curricular Approach to Vocational Shaping of Basic Music Education) by Nikolina Matoš produced under the mentorship of Dr. Sc. Snježana Dobrota and defended at the University of Zagreb Faculty of Philosophy in 2018.

Sudionici smatraju kako cilj glazbenoga obrazovanja na osnovnoškolskoj razini nije usmjeravanje budućih profesionalnih glazbenika, već estetski odgoj učenika. Takva promjena odgojno-obrazovne paradigme predstavlja veliki korak u smjeru poboljšavanja glazbenopedagoške teorije i prakse.

Ključne riječi: *glazbeno obrazovanje, glazbenoobrazovni sustav, kurikulum, stavovi, učenje glazbe.*

Summary

Professional music education in Croatia is realized in primary and secondary music schools and at music academies (European Music School Union Weimer Declaration Music Schools in Europe, 2010). The paper examines the teachers' and music majors' attitudes towards the key features of the music education system at the elementary school level. The results confirm the existence of differences in the attitudes of the participants towards the implementation of the entrance exam, but not the optimal age for enrolment in the first grade of the music school. Furthermore, the attitudes of the participants towards the status of Choir, Orchestra and Theory of Music courses, the courses per week of solfeggio and instrument courses, the connection between solfeggio and instrument courses, and the level of acquired students' competences upon completing primary music school education do not differ with regard to gender, but there are differences with regard to the participants' professional status.

The participants believe that the goal of musical education on the elementary school level is not to direct future professional musicians, but aesthetic education of students. Such a change in the educational paradigm represents a major step towards improving the theory and practice of music pedagogy.

Keywords: *music education, music education system, curriculum, attitudes, music learning.*

1. Uvod

Glazbeni odgoj star je koliko i sâma glazba, a posebna mu se pažnja posvećivala u razdoblju antičke Grčke (Rojko 1996). U srednjemu vijeku, pod okriljem Katoličke crkve, poučavanje i učenje glazbe počinju se odvijati na profesionalnoj razini. Zahvaljujući osnivanju ustanova poput *Schole cantorum* u Rimu (6.–8. stoljeća), *Škole sv. Marcijala* u Limogesu (10.–12. stoljeća) i *Notrdamske škole* u Parizu (12.–13. stoljeća), učenje glazbe u razdoblju srednjega vijeka postaje institucionalnim te se kao zaseban sustav odvaja od općega obrazovanja. Dok su pojedine škole djelovale samo u određenom vremenskom periodu, u kasnome srednjem vijeku i renesansi osnivaju se glazbenoobrazovne ustanove koje postoje i danas, primjerice

Velška katedralna škola (osnovana 909. godine), *Zborska škola L'Escolania* u Montserratu (osnovana 1025. godine) i *Nacionalna akademija sv. Cecilije* u Rimu (osnovana 1585. godine). Zahvaljujući kontinuiranom djelovanju takvih ustanova, sustav glazbenoga obrazovanja razvija se usporedno sa sustavom općega obrazovanja i poprima njegova ključna obilježja kao što su: (1) nastavni plan i organizacija odgojno-obrazovnoga procesa; (2) nastavni programi, to jest sadržaji određeni na nacionalnoj razini; (3) kontrola kvalitete s ciljem ostvarenja definiranih obrazovnih standarda (evaluacija školske ustanove i kurikuluma) i (4) opisno i brojčano vrednovanje (evaluacija učenika).

Uz odgojno-obrazovnu komponentu, učenje glazbe ima i neizostavnu kulturno-estetsku dimenziju, što dovodi do zaključka da su glazbenoobrazovne ustanove dio kulturnoga identiteta i tradicije određenoga naroda (*European Music School Union Weimer Declaration Music Schools in Europe*, 1999.; 2010). Od osnivanja prve glazbene škole u Zagrebu 1829. godine postupno se razvio hrvatski glazbenoobrazovni sustav koji danas pruža mogućnosti profesionalnoga glazbenog obrazovanja na osnovnoškolskoj razini u gotovo devedeset škola, na srednjoškolskoj razini u nešto više od trideset škola te na visokoškolskoj razini u pet ustanova koje su locirane u značajnijim kulturnim, umjetničkim i gospodarskim središtima Hrvatske (Zagreb, Split, Osijek, Pula).

Takav je sustav koji omogućuje učenje glazbe u čitavoj odgojno-obrazovnoj vertikali i u okviru kojega postoji mreža glazbenoobrazovnih ustanova diljem zemlje, neminovno povezan sa sustavom općega obrazovanja, gdje se postavlja obveza usklađivanja tih dvaju sustava i prilagođavanja zahtjeva za učenike koji pohađaju dvije škole (općeobrazovnu i glazbenu) te s kulturnim sektorom, na način da glazbene škole svojom aktivnošću obogaćuju kulturni i umjetnički život zajednice u kojoj djeluju te obrazuju buduće profesionalne glazbenike i djelatnike u području kulture (*Nastavni planovi i programi predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole*, 2006.; *Nastavni planovi i programi za srednje glazbene i plesne škole*, 2008).

U Hrvatskoj se profesionalno glazbeno obrazovanje, kao i drugdje u svijetu, ostvaruje u osnovnim i srednjim glazbenim školama te na studijima glazbe (*European Music School Union Weimer Declaration Music Schools in Europe*, 2010). Za upis u osnovnu glazbenu školu potrebne su određene melodijske i ritamske vještine koje se provjeravaju prijemnim ispitom (Zakon o umjetničkom obrazovanju, NN, 130/11). Prijemni se ispiti održavaju u gotovo svim hrvatskim glazbenim školama. U postojećim programima nije specificirana struktura prijemnog ispita, niti postupak evaluacije i selekcije učenika. Dugogodišnja praksa provođenja takvih ispita

pokazuje da se od učenika najčešće zahtijeva ponavljanje zadanih melodijskih i ritamskih obrazaca i eventualno samostalna izvedba odabrane dječje pjesmice i/ili brojalice.

Što se organizacije glazbenoga odgojno-obrazovnoga procesa tiče, *predškolski glazbeni odgoj* čini posebnu cjelinu hrvatskoga glazbenoobrazovnog sustava. Nastava glazbe se za djecu predškolske dobi ostvaruje u okviru programa tzv. glazbenog vrtića ili početničkog *solfeggia*. Programi se izvode u trajanju od jedne ili dvije godine, a nastava se održava dva puta tjedno po 45 minuta. Predškolski se glazbeni odgoj ostvaruje pomoću širokog spektra glazbenih sadržaja i aktivnosti, a to su pjevanje, ritmiziranje, pokret uz glazbu i dječje glazbeno stvaralaštvo (Đurđanović i Stošić 2017). Zadaća predškolskoga odgoja je razviti kod učenika ljubav prema glazbi i zainteresirati ih za otkrivanje svijeta glazbe (*Nastavni planovi i programi predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole*, 2006).

Osnovnu glazbenu školu učenici mogu upisati ako zadovoljavaju određene uvjete i u tom se kontekstu postavljaju kriteriji s obzirom na dob i glazbene sposobnosti učenika. Dob učenika pri upisu pripremljenih razreda jedan je od značajnijih kriterija za upis i razlikuje se za različite glazbene smjerove (Zakon o umjetničkom obrazovanju, NN 130/11, članak 8). Svi umjetnički programi osnovnih glazbenih škola izvode se u trajanju od šest godina, dok se pripremno glazbeno obrazovanje ostvaruje u okviru dvije godine. Na osnovnoškolskoj razini postoji sveukupno dvadeset različitih umjetničkih smjerova, podijeljenih u četiri kategorije: instrumenti s tipkama – *glasovir, harmonika*; instrumenti sa žicama – *violina, viola, violončelo, kontrabas, gitara, tambure, mandolina, harfa*; puhaći instrumenti – *flauta, oboa, klarinet, engleski rog, fagot, saksofon, truba, rog, trombon*; udaraljke – *mali bubanj, klavijaturne udaraljke, timpani, multipercussion* (*Nastavni planovi i programi predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole*, 2006, 6). Jezgri odgojno-obrazovnoga procesa u osnovnoj glazbenoj školi čine nastava instrumenta i *solfeggio* koji su zastupljeni s dva školska sata tjedno tijekom svih šest godina učenja (*Nastavni planovi i programi predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole*, 2006). U trećem razredu ovoj se jezgri dodaje jedan od oblika skupnoga muziciranja – zbor, orkestar ili manji (komorni) ansambl. Skupno je muziciranje obvezno, ali organizirano na različite načine, što ovisi o glavnome predmetu, to jest upisanom smjeru. Učenici koji žele upisati srednju glazbenu školu, a ne pohađaju klavirsku odsjek, u završnom razredu upisuju Glasovir obligatno, a kao izborni predmet može se upisati i Teorija glazbe.

Srednjoškolsko glazbeno obrazovanje ostvaruje se u trajanju od četiri godine. Umjetnički programi u srednjoj glazbenoj školi mogu se svrstati u sljedeće

četiri kategorije: (1) instrumentalni programi, (2) solo pjevanje, (3) teorijski smjer i (4) graditelj i restaurator gudačkih i trzalačkih instrumenata.

Sustav *visokoga obrazovanja* u Hrvatskoj restrukturirao se prema načelima Bolonjske deklaracije, pritom ne zaobilazeći umjetničko (dramsko, likovno i glazbeno) obrazovanje. Studiranje prema novome sustavu započelo je akademske godine 2005./2006. i organizirano je u tri ciklusa: preddiplomski studij (prvostupnički ili tzv. bakalaureat), diplomski studij (magistarski) i poslijediplomski studij (specijalistički ili doktorski).

2. Cilj i hipoteze istraživanja³

Cilj ovoga dijela istraživanja bio je ispitati stavove učitelja/nastavnika glazbenih škola i studenata glazbe o glazbenoobrazovnom sustavu na osnovnoškolskoj razini u Hrvatskoj. U skladu s tako formuliranim ciljem izdvojeni su sljedeći zadatci:

1. ispitati postoji li utjecaj profesionalnog statusa i spola na stavove o potrebnim uvjetima za upis u prvi razred osnovne glazbene škole;
2. ispitati postoji li utjecaj profesionalnog statusa i spola na stavove o statusu predmeta Zbor/Orkestar i Teorija glazbe;
3. ispitati postoji li utjecaj profesionalnog statusa i spola na stavove o satnici (nastavnom planu) nastave *solfeggia* i nastave instrumenta;
4. ispitati postoji li utjecaj profesionalnog statusa i spola na stavove o povezanosti nastave *solfeggia* i nastave instrumenta;
5. ispitati postoji li utjecaj profesionalnog statusa i spola na stavove o razini stečenih kompetencija po završetku osnovne glazbene škole.

³ Istraživanje u ovom doktorskom radu bilo je koncipirano u tri dijela. U prvom dijelu analizirani su nastavni planovi i programi osnovnih i srednjih glazbenih škola u Hrvatskoj (MZOS i HDGPP, 2006.; 2008). Drugi dio istraživanja, koji je prikazan u ovom radu, temelji se na analizi stavova učitelja/nastavnika glazbenih škola i studenata glazbe o obilježjima glazbenoobrazovnoga sustava u Hrvatskoj na osnovnoškolskoj razini. U trećem dijelu istraživanja proveden je kvaziekperimentalni postupak s dvije usporedne skupine učenika upisanih u prvi razred osnovne glazbene škole. Rad s dvjema skupinama razlikovao se po primjeni različitih metoda intonacije koje su kao nezavisne varijable djelovale na proces i rezultate poučavanja i učenja, odnosno na ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda.

U skladu s navedenim zadatcima oblikovane su sljedeće hipoteze:

H1: Ne postoji statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na profesionalni status i na spol o potrebnim uvjetima za upis u prvi razred osnovne glazbene škole.

H2: Ne postoji statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na profesionalni status i na spol o statusu predmeta Zbor/Orkestar i Teorija glazbe.

H3: Ne postoji statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na profesionalni status i na spol o satnici (nastavnom planu) nastave *solfeggia* i nastave instrumenta.

H4: Ne postoji statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na profesionalni status i na spol o povezanosti nastave *solfeggia* i nastave instrumenta.

H5: Ne postoji statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na profesionalni status i na spol o razini stečenih kompetencija po završetku osnovne glazbene škole.

2.1. Metoda

2.1.1. Sudionici

Ispitivanje je provedeno na uzorku od 308 sudionika ($\bar{X}=175$, $M=133$). Prema *profesionalnom statusu* ispitanika, uzorak je koncipiran u tri podskupine: (1) učitelje/nastavnike teorijskih glazbenih predmeta ($N=36$), (2) učitelje/nastavnike instrumenta i pjevanja ($N=205$) i (3) studente glazbe pojedinih studijskih programa ($N=67$).

Podskupine učitelja/nastavnika razlikovale su se prema *mjestu zaposlenja*, pa je tako 114 učitelja zaposleno u osnovnoj glazbenoj školi (47,3%), 29 nastavnika (12,03%) u srednjoj glazbenoj školi i 98 učitelja/nastavnika (40,67%) u osnovnoj i u srednjoj glazbenoj školi. Što se tiče radnoga staža, 28,63% sudionika imalo je 0–5 godina radnoga staža, 34,44% 6–15 godina radnoga staža, 25,31% 16–30 godina staža i 11,62% više od 30 godina radnoga staža.

Studenti glazbe podijeljeni su u podskupine prema *godini studija* (28 studenata treće godine, 21 student četvrte godine i 18 studenata pete godine) i prema upisanim *studijskim programima* (glazbena pedagogija, N = 43; 64,18%; teorija glazbe, N = 7; 10,45%; muzikologija, N = 12; 17,91%; kompozicija, N = 3; 4,48%; dirigiranje, N = 2; 2,98%).

2.1.2. Instrument i postupak ispitivanja

Za potrebe istraživanja konstruiran je anketni upitnik, koji se sastoji od deset pitanja zatvorenoga, kombiniranoga i otvorenoga tipa (prilog 1). U prvom dijelu upitnika su pitanja koja se odnose na sociodemografska obilježja sudionika (spol, godine radnoga staža, zvanje, mjesto rada; spol, godina studija, studijska grupa). Slijede pitanja kojima se ispituju stavovi sudionika o potrebi provođenja prijemnoga ispita i optimalnoj dobi za upis učenika u osnovnu glazbenu školu. Sljedećim pitanjima ispituju se stavovi sudionika prema statusu predmeta Zbor/Orkestar i Teorija glazbe, prema satnici *solfeggia* i instrumenta te o povezanosti nastave *solfeggia* i instrumenta. Nakon toga procjenjivala se razina stečenih kompetencija učenika po završetku osnovne glazbene škole te uloga i svrha osnovne glazbene škole. Posljednjim pitanjem ispitani su stavovi sudionika o obilježjima glazbenoobrazovnoga sustava na osnovnoškolskoj razini.

Sva je anketiranja osobno provodila istraživačica, slijedeći uvijek istu proceduru. Sudionicima je objasnila potrebu za istraživanjem, podijelila anketne listove i naglasila kako je anketiranje u potpunosti anonimno. Pružila je dodatne upute za odgovaranje na pitanja zatvorenoga, kombiniranoga i otvorenoga tipa. Zamolila je ispitanike da upitnik ispune u cijelosti, za što je bilo potrebno otprilike 20 minuta.

2.2. Rezultati i diskusija

Podatci prikupljeni anketnim upitnikom obrađeni su kvantitativnom i kvalitativnom metodologijom. Pitanja zatvorenoga tipa i skale procjene analizirani su kvantitativno, dok je kod pitanja kombiniranoga tipa dodatno primijenjen kvalitativni pristup.

Što se tiče *uvjeta upisa u osnovnu glazbenu školu*, 38,64% sudionika smatra da potreba za provedbom prijemnog ispita ovisi o kadrovskim i prostornim uvjetima glazbenih škola. Nadalje, 25,97% ispitanika smatra da prijemni ispit za upis u osnovnu glazbenu školu uopće nije potreban, dok ga njih 35,39% smatra potrebnim. Pritom je statistički značajno više

učitelja/nastavnika instrumenta i pjevanja koji smatraju da je prijemni ispit potreban, a statistički značajno više studenata glazbe koji smatraju da provedba ispita ovisi o uvjetima.

Dobivena je statistički značajna razlika u distribuciji odgovora s obzirom na profesionalni status ispitanika ($\chi^2=45,349$; $df=4$; $p<0,001$). Kada se pogledaju standardizirani reziduali, pokazuje se da u odnosu na očekivane frekvencije temeljem cijelog uzorka učitelji/nastavnici instrumenta i pjevanja statistički značajno više smatraju da je prijemni ispit za glazbenu školu potreban ($SR=2,05$), a statistički značajno manje da ovisi o uvjetima ($SR=-2,72$). Suprotna je situacija dobivena kod studenata glazbe, koji u manjoj mjeri smatraju da je prijemni ispit potreban ($SR=-3,43$), a u većoj mjeri da ovisi o uvjetima ($SR=4,35$). Rezultati hi-kvadrat testa pokazali su kako ne postoji razlika po spolu u distribucijama odgovora ($\chi^2=1,532$; $df=2$; $p=0,465$).

Što se tiče stavova o optimalnoj dobi učenika za upis u prvi razred osnovne glazbene škole, ona je propisana Zakonom o umjetničkom obrazovanju (NN, 2011) u kojem stoji da se učenik u pravilu upisuje s navršениh sedam godina, osim u slučaju upisa u programe koji zahtijevaju određenu razinu psihofizičke zrelosti. Međutim, samo je 53 ispitanika (17,21%) odgovorilo da bi dob učenika prilikom upisa trebala ovisiti o odabranom umjetničkom smjeru (instrumentu kao glavnom predmetu). Najveći broj ispitanika smatra da je optimalna dob učenika osam godina (34,09%) odnosno devet godina (32,14%).

Analiza varijance (ANOVA) pokazala je kako između podskupina ispitanika prema profesionalnom statusu nema statistički značajne razlike u stavovima o optimalnoj dobi učenika za upis u prvi razred osnovne glazbene škole ($p>0,05$). Provedenim t-testom pokazalo se kako nema statistički značajne razlike po spolu u ovoj varijabli ($t=0,023$; $df=251$; $p=0,982$). Dobiveni podatci ukazuju na to da se stavovi ispitanika o uvjetima upisa u osnovnu glazbenu školu ne razlikuju po pitanju optimalne dobi za upis, a razlikuju po pitanju provedbe prijemnog ispita. Slijedom toga, **djelomično se prihvaća prva hipoteza.**

U trećem i četvrtom pitanju istraženo je što sudionici misle o statusu obveznih predmeta skupnoga muziciranja (Zbor/Orkestar) te izbornoga predmeta Teorija glazbe. Gotovo svi ispitanici (91,56%) smatraju da skupno muziciranje u osnovnoj glazbenoj školi treba biti obvezno. Samo 8,44% ispitanika smatra da status predmeta treba biti izborni, a nema ispitanika koji skupno muziciranje smatraju nepotrebnim. Čak 82,14% ispitanika smatra da

teorija glazbe nije potrebna kao zaseban predmet, budući da se usvaja u okviru nastave *solfeggia* i njegov je sastavni dio.

Rezultati hi-kvadrat testa pokazuju da se distribucije po podskupinama prema profesionalnom statusu razlikuju u odnosu na ukupnu distribuciju rezultata ($\chi^2=31,942$; $df=2$; $p<0,001$). Analiza standardiziranih reziduala pokazuje da kod učitelja/nastavnika instrumenta i pjevanja ima statistički značajno manje ispitanika koji smatraju da skupno muziciranje (Zbor/Orkestar) treba biti izborni predmet, dok među studentima glazbe ima statistički značajno više ispitanika koji smatraju da skupno muziciranje treba biti izborni predmet. Provedenom analizom pokazalo se kako između ispitanika prema spolu nema razlika u stavovima ($\chi^2=0,091$; $df=1$; $p=0,763$). Analiza odgovora na četvrto pitanje pokazuje razliku u distribucijama po podskupinama prema profesionalnom statusu (hi-kvadrat test: $\chi^2=32,070$; $df=4$; $p<0,001$). Pritom u podskupini učitelja/nastavnika teorijskih glazbenih predmeta ima statistički značajno više ispitanika koji smatraju da Teorija glazbe treba biti izborni predmet (SR=2,07) odnosno ispitanika koji smatraju da treba biti obvezni predmet (SR=4,47). Hi-kvadrat test je pokazao kako u odgovorima na četvrto pitanje ne postoji razlika po spolu u distribucijama odgovora ($\chi^2=0,699$; $df=2$; $p=0,705$).

Dobiveni podatci ukazuju na to da se stavovi ispitanika o statusu predmeta ne razlikuju s obzirom na spol, a razlikuju s obzirom na profesionalni status ispitanika. Slijedom toga, **djelomično se prihvća druga hipoteza.**

Petim i šestim pitanjem ispitanici su stavovi o tjednom opterećenju učenika u osnovnoj glazbenoj školi za predmete *solfeggio* i instrument. Većina je ispitanika za oba predmeta iskazala stav da je broj sati optimalan: 78,57% za nastavu *solfeggia* odnosno 80,84% za nastavu instrumenta.

Analizom odgovora na peto pitanje hi-kvadrat testom je dobivena statistički značajna razlika u distribucijama po podskupinama ispitanika prema profesionalnom statusu u odnosu na ukupnu distribuciju ($\chi^2=30,830$; $df=4$; $p<0,001$). Analiza standardiziranih reziduala pokazuje da kod učitelja/nastavnika teorijskih glazbenih predmeta ima značajno više ispitanika koji smatraju da bi broj sati *solfeggia* trebao biti veći (SR=2,82). U podskupini učitelja/nastavnika instrumenta i pjevanja statistički je značajno više ispitanika koji smatraju da broj sati *solfeggia* treba biti manji (SR=2,09) i manje ispitanika koji smatraju da broj sati treba biti veći (SR=-2,34). Među studentima odnos je obrnut u odnosu na učitelje/nastavnike instrumenta i pjevanja te ima statistički značajno manje ispitanika koji smatraju da broj sati *solfeggia* treba biti manji (SR=-2,38) odnosno više ispitanika koji smatraju da broj sati treba biti veći (SR=2,02). Hi-kvadrat test je pokazao

kako ne postoji razlika po spolu u distribucijama odgovora ($\chi^2=0,534$; $df=2$; $p=0,762$).

Analiza odgovora na šesto pitanja pokazala je kako postoji statistički značajna razlika u distribucijama po podskupinama ispitanika prema profesionalnom statusu ($\chi^2=15,648$; $df=2$; $p<0,001$). Kod učitelja/nastavnika instrumenta i pjevanja ima statistički značajno manje ispitanika koji smatraju da je broj sati nastave instrumenta optimalan ($SR=-2,3$), dok među studentima glazbe ima statistički značajno više ispitanika koji smatraju da je broj sati nastave instrumenta optimalan ($SR=2,1$). Nakon izuzimanja odgovora „broj sati treba biti manji“, analizom rezultata dobivena je statistički značajna razlika na granici značajnosti ($\chi^2=3,856$; $df=1$; $p=0,049$). Pritom ispitanice (Ž) u nešto većoj mjeri smatraju da broj sati instrumenta treba biti veći u odnosu na ispitanike (M).

Dobiveni podatci ukazuju kako se stavovi ispitanika o satnici predmeta ne razlikuju s obzirom na spol po pitanju nastave *solfeggia*, a razlikuju se (na granici značajnosti) po pitanju nastave instrumenta. Stavovi se statistički značajno razlikuju s obzirom na profesionalni status ispitanika. Slijedom toga, **djelomično se prihvaća treća hipoteza.**

U sedmom su pitanju sudionici procjenjivali povezanost nastave *solfeggia* i nastave instrumenta. Ovdje 132 ispitanika (42,86%) procjenjuje da se povezanost ostvaruje tek na *zadovoljavajućoj* razini. Nadalje, 88 ispitanika (28,57%) smatra da je razina povezanosti *dobra*, a 30 ispitanika (9,74%) smatra da je *vrlo dobra*. Čak 54 ispitanika (17,53%) razinu povezanosti smatra *nezadovoljavajućom*, a samo 4 ispitanika (1,3%) je smatra *iznimnom*. Provedenom analizom varijance dobivena je statistički značajna razlika između podskupina ispitanika prema profesionalnom statusu ($F=5,783$; $df=2/305$; $p=0,003$).

Tukeyev post-hoc test pokazao je značajne razlike između učitelja/nastavnika teorijskih glazbenih predmeta i studenata ($p=0,039$) te između učitelja/nastavnika instrumenta i pjevanja i studenata glazbe ($p=0,003$). Između dviju skupina učitelja/nastavnika nije dobivena statistički značajna razlika. Studenti glazbe dali su najoštrije procjene i ova se podskupina statistički značajno razlikovala od obiju podskupina učitelja/nastavnika. Obrada podataka dobivenih odgovorima na sedmo pitanje pokazala je kako nema statistički značajne razlike među ispitanicima različita spola ($t=-1,103$; $df=306$; $p=0,271$).

Dobiveni podatci ukazuju kako se stavovi ispitanika o povezanosti predmeta ne razlikuju s obzirom na spol, a razlikuju s obzirom na profesionalni status ispitanika. Slijedom toga, **djelomično se prihvaća četvrta hipoteza.**

U osmom pitanju sudionici su procijenili razinu stečenih kompetencija učenika po završetku osnovne glazbene škole. Pitanje je podijeljeno u četiri dijela: glazbena pismenost, reproduktivne vještine, poznavanje glazbene literature i stvaranje glazbe.

Razinu stečene glazbene pismenosti po završetku osnovne glazbene škole najveći broj ispitanika smatra *zadovoljavajućom* (34,74%). Glazbena pismenost je na *dobroj* razini prema 27,6% ispitanika, na *vrlo dobroj* razini prema 17,21% ispitanika, a na *iznimnoj* razini prema svega 4,54% ispitanika. Otprilike jedna šestina ispitanika (15,91%) procjenjuje razinu glazbene pismenosti po završetku osnovne glazbene škole *nezadovoljavajućom*.

Razinu stečenih reproduktivnih vještina gotovo pola ispitanika (45,13%) proglašava *vrlo dobrom*, 34,74% ispitanika je smatra *dobrom*, 15,59% ispitanika *iznimnom*, a 3,57% ispitanika *zadovoljavajućom*. Samo tri ispitanika (0,97%) procijenila su razinu reproduktivnih vještina *nezadovoljavajućom*.

Razinu poznavanja glazbene literature najveći broj ispitanika procjenjuje *dobrom* (36,36%). Prema 9,74% ispitanika razina je *vrlo dobra*, a svega 2,6% ispitanika smatra je *iznimnom*. Veći broj ispitanika razinu poznavanja glazbene literature procjenjuje nisko – 27,6% ispitanika na *zadovoljavajućoj*, a 23,7% ispitanika na *nezadovoljavajućoj* razini.

Ispitanici su stvaranje glazbe generalno procijenili kao najslabije ostvarenu kompetenciju, pa tako njih 33,12% razinu smatra *zadovoljavajućom*, a čak 32,14% *nezadovoljavajućom*. Nadalje, 27,62% ispitanika je smatra *dobrom*, samo 6,82% ispitanika *vrlo dobrom*, a niti jedan ispitanik *iznimnom*.

Obrada odgovora ispitanika prema profesionalnom statusu pokazala je kako u svim česticama postoji statistički značajna razlika u stavovima. Analizom varijance za pitanje glazbene pismenosti dobivena je statistički značajna razlika između podskupina prema profesionalnom statusu ($F=6,225$; $df=2/305$; $p=0,002$), pri čemu učitelji/nastavnici teorijskih glazbenih predmeta imaju više procjene u odnosu na učitelje/nastavnike instrumenta i pjevanja ($p=0,005$) i studente glazbe ($p=0,002$). Između učitelja/nastavnika instrumenta i pjevanja i studenata glazbe nema značajne razlike. Analizom varijance za pitanje reproduktivnih vještina dobivena je statistički značajna

razlika između podskupina prema profesionalnom statusu ($F=26,852$; $df=2/305$; $p<0,001$), pri čemu učitelji/nastavnici instrumenta i pjevanja imaju statistički značajno viši rezultat u odnosu na učitelje/nastavnike teorijskih glazbenih predmeta ($p<0,001$) i studente glazbe ($p<0,001$). Između učitelja/nastavnika teorijskih glazbenih predmeta i studenata glazbe nema značajne razlike. Analizom varijance za pitanje poznavanja glazbene literature dobivena je statistički značajna razlika između podskupina prema profesionalnom statusu ($F=93,973$; $df=2/305$; $p<0,001$), pri čemu se sve tri skupine značajno razlikuju. Tukeyevim post-hoc testom dobiveno je da učitelji/nastavnici instrumenta i pjevanja imaju statistički značajno viši rezultat u odnosu na učitelje/nastavnike teorijskih glazbenih predmeta ($p<0,001$) i studente glazbe ($p<0,001$), a učitelji/nastavnici teorijskih glazbenih predmeta imaju viši rezultat u odnosu na studente ($p<0,001$). I, konačno, analizom varijance za pitanje stvaranja glazbe dobivena je statistički značajna razlika između podskupina prema profesionalnom statusu ($F=13,164$; $df=2/305$; $p<0,001$). Pritom studenti glazbe imaju statistički značajno niži rezultat u odnosu na učitelje/nastavnike teorijskih glazbenih predmeta ($p<0,001$) i na učitelje/nastavnike instrumenta i pjevanja ($p<0,001$), dok između dvije podskupine učitelja/nastavnika nije dobivena statistički značajna razlika.

Rezultati t-testa pokazuju kako ne postoji statistički značajna razlika između ispitanika različita spola. To se odnosi na glazbenu pismenost ($t=0,690$; $df=306$; $p=0,490$), reproduktivne vještine ($t=0,264$; $df=306$; $p=0,792$), poznavanje glazbene literature ($t=1,326$; $df=306$; $p=0,186$) i stvaranje glazbe ($t=-0,441$; $df=306$; $p=0,659$).

Dobiveni podatci ukazuju na to da se stavovi ispitanika o razini stečenih kompetencija učenika po završetku osnovne glazbene škole ne razlikuju s obzirom na spol, a razlikuju s obzirom na profesionalni status ispitanika. Slijedom toga, **djelomično se prihvaća peta hipoteza.**

Odgovori na zadatak *Pokušajte svojim riječima identificirati ulogu i svrhu osnovnoga glazbenog obrazovanja* grupirani su u šest kategorija: (1) stjecanje opće kulture i estetski odgoj, (2) razvoj ljubavi prema glazbi i interesa za glazbu, (3) holistički razvoj, (4) dobrobit za društvo, (5) stjecanje temeljnih glazbenih znanja i umijeća, (6) usmjeravanje budućih profesionalnih glazbenika.

Što se tiče stavova sudionika o obilježjima glazbenoobrazovnoga sustava na osnovnoškolskoj razini, sudionici su identificirali probleme strukture glazbenoobrazovnoga sustava na osnovnoškolskoj razini, koji se mogu

podijeliti u sljedeće kategorije: (1) formalni kurikulum: sadržaji poučavanja i učenja u osnovnoj glazbenoj školi, (2) podržani kurikulum i kurikulum poučavanja, (3) kurikulum učenja i izmjereni kurikulum. Odgovori sudionika mogu se grupirati u nekoliko kategorija: nedostatak prostornih i materijalnih uvjeta (neopremljenost škola potrebnim instrumentima, literaturom i ostalom opremom); vremensko ograničenje za kvalitetnu realizaciju nastave, zbog kojeg se javlja potreba za proširenjem satnice i uvođenjem novih oblika rada; grupiranje učenika i preveliki broj učenika u nastavi pojedinih predmeta, posebno *solfeggia*, što nije u suglasju s propisima pedagoškog standarda; rad u samo jednoj (popodnevnj) smjeni, što se opet može povezati s prevelikim brojem učenika; velika količina pedagoške dokumentacije, koja ne ostavlja dovoljno vremena za planiranje neposrednoga odgojno-obrazovnoga rada; nedostatak financijskih sredstava za ostvarenje pojedinih programa i projekata; zastarjelost programa i sadržaja, nezastupljenost interdisciplinarnoga i tematskoga pristupa i nedovoljna međupredmetna povezanost; nedovoljna zastupljenost suradnje između općeobrazovne i glazbene škole.

3. Zaključak

Rezultatima ovoga istraživanja potvrđeno je postojanje razlika u stavovima sudionika u vezi sa provedbom prijemnoga ispita za upis u prvi razred osnovne glazbene škole. Takve se razlike mogu objasniti osobnim iskustvima sudionika s prijemnim ispitima, ali i razlikama glazbenih škola u kojima sudionici rade ili koje su pohađali. Glazbene škole u većim gradovima u pravilu imaju liste čekanja za upis zato što broj kandidata prelazi mogućnosti prijema. Međutim, osnovnim glazbenim školama u manjim mjestima nerijetko nedostaje dovoljan broj zainteresiranih učenika. Ako glazbena škola može primiti sve kandidate, svrha provođenja prijemnog ispita, kako ističu pojedini ispitanici, dovodi se u pitanje. Prema prijedlozima sudionika, glazbenim bi školama trebalo omogućiti da samostalno odluče o provedbi prijemnoga ispita, a za one koje će ga sigurno provoditi važno je jasno odrediti njegovu svrhu i strukturu. Nadalje, većina sudionika zalaže se za upis učenika u dobi od osam ili devet godina starosti.

Sudionici smatraju kako bi skupno muziciranje trebalo biti obvezno, iako u podskupini studenata glazbe ima onih koji se zalažu za izbornost skupnoga muziciranja. Generalno pozitivan stav prema skupnom muziciranju od svih podskupina sudionika može se objasniti činjenicom da je riječ o aktivnosti koja obogaćuje i produbljuje iskustvo učenika u pjevanju i/ili sviranju, dodajući izvođenju glazbe i socijalizacijsko-komunikacijsku komponentu.

Takav je oblik rada prilika za druženje i interakciju te učenje o timskome radu, podjeli uloga i zajedničkoj odgovornosti. Teorija glazbe, prema većini sudionika, nije potrebna kao zaseban predmet s obzirom da su glazbeno-teorijske činjenice integralni dio nastave *solfeggia* ali i ostalih predmeta i disciplina u glazbenoj školi.

Sudionici smatraju da je broj sati obveznih predmeta u osnovnoj glazbenoj školi optimalan, ali predlažu fleksibilniju organizaciju poučavanja i pluralizam oblika rada (kombinaciju individualne i grupne nastave). Nastava *solfeggia* i instrumenta, prema procjenama sudionika, nisu dovoljno povezane i ne ostvaruju se potrebne korelacije.

Prema mišljenju sudionika, po završetku osnovne glazbene škole učenici u pravilu ne dostižu potrebnu razinu određenih glazbenih znanja i vještina. Pritom najveći broj sudionika razinu stečenih reproduktivnih vještina procjenjuje *vrlo dobrom* (45,13%), razinu poznavanja glazbene literature *dobrom* (36,36%) i razinu stečene glazbene pismenosti *zadovoljavajućom* (34,74%). Glazbeno stvaralaštvo je procijenjeno kao najslabije ostvarena kompetencija i, prema najvećem broju ispitanika, nalazi se na *zadovoljavajućoj* (33,12%) ili čak *nezadovoljavajućoj* (32,14%) razini.

Postoje razlike u stavovima sudionika o svrsi, ulozi i funkciji osnovne glazbene škole, gdje se, s jedne strane, zastupa *profesionalizam*, a s druge strane, *amaterizam* (humanistički kurikulum usmjeren učeniku). Sudionici uglavnom naglašavaju višestrukost svrhe i funkcije glazbene škole u cjelovitom razvoju i obrazovanju pojedinca. Pritom su na prvo mjesto stavili stjecanje opće kulture i estetski odgoj učenika, što bi značilo da ne odgajamo isključivo *za* umjetnost (umjetničku produkciju i reprodukciju) nego i *putem* umjetnosti. Glazbeno obrazovanje, pogotovo ono na osnovnoškolskoj razini, mora biti usmjereno prema odgoju buduće glazbene publike, aktivnih glazbenih amatera ali i organizatora te pokrovitelja glazbenih manifestacija. Sudionici naglašavaju važnost razvoja ljubavi prema glazbi i interesa za glazbu, holistički razvoj svakog djeteta i mlade osobe i, slijedom toga, potrebu povezivanja glazbe s ostalim područjima života. Usmjeravanje budućih profesionalnih glazbenika na posljednjem je mjestu po važnosti.

Postoji niz istraživanja čiji rezultati ukazuju na pozitivan utjecaj glazbe na razvoj neglazbenih sposobnosti. Tako rezultati istraživanja potvrđuju da glazbenici, u odnosu na neglazbenike, postižu bolje rezultate na testovima koji mjere percepciju i razumijevanje govora (Roden et al. 2014.; Ruggles, Freyman, Oxenham 2014), na testovima auditorne i vizualno-spacijalne memorije (George, Coch 2011) te na testovima matematičkih sposobnosti

(Bahr, Christensen, 2000.; Vaughn 2000). Rezultati navedenih istraživanja pokazuju da su glazbene sposobnosti povezane s kognitivnim sposobnostima generalno, ali ne i s područjem socijalno-emocionalne inteligencije.

U opisivanju ključnih obilježja glazbenoobrazovnog sustava na osnovnoškolskoj razini sudionici su se dotakli svih kurikulumskih dimenzija koje uključuju formalni kurikulum (planove i programe), kurikulum poučavanja i učenja, podržani kurikulum i izmjereni kurikulum. Pritom se može uočiti povezanost i međuovisnost pojedinih dimenzija kurikuluma. Sugestije sudionika u smjeru poboljšavanja kvalitete glazbenoobrazovnog sustava uglavnom su usmjerene prema pitanjima financiranja sustava, usklađivanja odgojno-obrazovnih razina i ciklusa, problemima različitog trajanja općeobrazovne i glazbene škole, ocjenjivanju i sl.

Bez obzira na razlike u stavovima sudionika o pojedinim segmentima sustava glazbenoga obrazovanja na osnovnoškolskoj razini, ono što je posebno značajno jest činjenica da je među njima postignut konsenzus o tome da cilj glazbenoga obrazovanja nije usmjeravanje budućih profesionalnih glazbenika, već stjecanje opće kulture i estetski odgoj učenika. Sudionici su svjesni činjenice da je poticanje cjeloživotnog bavljenja glazbom ono čemu bi trebali biti usmjereni sustavi glazbenoga obrazovanja, bez obzira na to da li je riječ o općeobrazovnim ili glazbenim školama (Pitts 2012). Takva promjena odgojno-obrazovne paradigme zasigurno je veliki korak u smjeru poboljšavanja glazbenopedagoške teorije i prakse.

Prilog 1: Anketni upitnik za učitelje/nastavnike osnovnih i srednjih glazbenih škola

SPOL	GODINE RADNOGA STAŽA	ZVANJE	MJESTO RADA
a. ženski	a. 0–5 godina	a. učitelj/nastavnik instrumenta	a. osnovna glazbena škola
b. muški	b. 6–15 godina	b. učitelj/nastavnik pjevanja	b. srednja glazbena škola
	c. 16–30 godina	c. učitelj/nastavnik teorijskih glazbenih predmeta	c. osnovna i srednja glazbena škola
	d. 31 godina i više		

Zaokružite broj pored tvrdnje koju smatrate ispravnom. Molim vas da zaokružite samo jedan broj. Ukoliko se predomislite, zacrnite broj u potpunosti i zaokružite drugi broj.

Je li prema vašem mišljenju potreban prijemni ispit za upis u OGŠ?	1	nije potreban
	2	potreban je
	3	ovisi o prostornim, kadrovskim i materijalnim uvjetima škole
Koja je prema vašem mišljenju optimalna dob učenika za upis u prvi razred OGŠ?	1	pet godina
	2	šest godina
	3	sedam godina
	4	osam godina
	5	devet godina
	6	ovisi o upisanom umjetničkom smjeru
Kakav je vaš stav o statusu predmeta <i>Zbor/Orkestar</i> u OGŠ?	1	nije potreban kao predmet
	2	treba biti izborni predmet
	3	treba biti obvezni predmet
Kakav je vaš stav o statusu predmeta <i>Teorija glazbe</i> u OGŠ?	1	nije potreban kao predmet
	2	treba biti izborni predmet
	3	treba biti obvezni predmet
Kakav je vaš stav o satnici predmeta <i>solfeggio</i> u OGŠ?	1	broj sati treba biti manji
	2	broj sati je optimalan
	3	broj sati treba biti veći
<i>Ako želite, dodatno pojašnjite svoj odgovor.</i>		
Kakav je vaš stav o satnici instrumenta u OGŠ?	1	broj sati treba biti manji
	2	broj sati je optimalan
	3	broj sati treba biti veći
<i>Ako želite, dodatno pojašnjite svoj odgovor.</i>		
Procijenite razinu povezanosti nastave instrumenta i <i>solfeggia</i> u OGŠ.	1	nezadovoljavajuća
	2	zadovoljavajuća
	3	dobra
	4	vrlo dobra
	5	iznimna

Procijenite razinu stečenih kompetencija učenika po završetku OGŠ:

a. glazbena pismenost	1	nezadovoljavajuća	b. reproduktivne vještine	1	nezadovoljavajuća
	2	zadovoljavajuća		2	zadovoljavajuća
	3	dobra		3	dobra
	4	vrlo dobra		4	vrlo dobra
	5	iznimna		5	iznimna
c. poznavanje glazbene literature	1	nezadovoljavajuća	d. stvaranje glazbe (skladanje i improvizacija)	1	nezadovoljavajuća
	2	zadovoljavajuća		2	zadovoljavajuća
	3	dobra		3	dobra
	4	vrlo dobra		4	vrlo dobra
	5	iznimna		5	iznimna

Pokušajte svojim riječima identificirati ulogu i svrhu osnovnoga glazbenog obrazovanja.

Opišite vlastite stavove o obilježjima glazbenoobrazovnog sustava na osnovnoškolskoj razini (možete se osvrnuti na bilo koji aspekt sustava – organizaciju rada, predmete i sadržaje, opterećenje učenika, pedagošku dokumentaciju; slobodno opišite prednosti, nedostatke i probleme koji vas prate u svakodnevnom radu).

Literatura

1. Bahr, N., Christensen, C. A. (2000) „Inter-domain transfer between mathematical skills and musicianship“, *Journal of Structural Learning & Intelligent Systems*, 14 (3), str. 187–197.
2. Đurđanović, M., Stošić, I. (2017) „Preschool Teachers and their levels of interest in developing musical competencies“, *Facta Universitatis, Series: Visual Arts and Music*, 3 (1), str. 15–27.
3. *European Music School Union Weimer Declaration Music Schools in Europe* (1999) European Music School Union, Berlin.
4. *European Music School Union Weimer Declaration Music Schools in Europe* (2010) European Music School Union, Berlin.
5. George, E. M., Coch, D. (2011) „Music training and working memory: An ERP study“, *Neuropsychologia*, 49, str. 1083–1094.
6. *Nastavni planovi i programi predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole* (2006) Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga, Zagreb.
7. *Nastavni planovi i programi za srednje glazbene i plesne škole*. 2008. Zagreb: Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga.
8. Pitts, S. E. (2012) *Chances and choices: Exploring the impact of music education*, Oxford University Press, New York.
9. Roden, I., Könen, T., Bongard, S., Frankenberg, E., Friedrich, E. K., Kreutz, G. (2014) „Effects of Music Training on Attention, Processing Speed and Cognitive Music Abilities – Findings from a Longitudinal Study“, *Applied Cognitive Psychology*, 28, str. 545–557, doi: 10.1002/acp.3034.
10. Rojko, P. (1996) *Metodika nastave glazbe: Teorijsko-tematski aspekti*, Sveučilište J. J. Strossmayera, Osijek.
11. Ruggles, D. R., Freyman, R. L., Oxenham, A. J. (2014) „Influence of Musical Training on Understanding Voiced and Whispered Speech in Noise“, *PLoS ONE*, 9 (1), e86980, doi: [10.1371/journal.pone.0086980](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0086980).
12. Vaughn, K. (2000) „Music and Mathematics: Modest Support for the Oft-Claimed Relationship“, *Journal of Aesthetic Education*, 34 (3/4), str. 149–166.
13. Zakon o umjetničkom obrazovanju (2011) Narodne novine (NN 130/11), Zagreb.